

ZÁPOČTOVÁ PRÁCE

**Cenné papíry, obchodování s CP
(Finance)**

OBSAH

ÚVOD	3
1. Členění kapitálových trhů	3
2. Cenné papíry – členění, charakteristika	3
3. Burza, burzovní obchody, indexy	4
4. Místa obchodování s CP v ČR	6
5. Příkazy ke koupi a prodeji CP	8
ZÁVĚR	8
Přehled použité literatury	9

ÚVOD

V své seminární práci bych se ráda zaměřila na problematiku cenných papírů a na obchodování s nimi. V této souvislosti je nutné zmínit finanční trh, kde tyto obchody probíhají. Finanční trh je místo, kde se setkává nabídka peněz a kapitálu (domácnosti, jednotlivci, firmy zde nabízí své úspory, volné peněžní prostředky) s poptávkou po penězích a kapitálu. Finanční prostředky jsou na finančním trhu alokovány prostřednictvím bankovního trhu a trhu cenných papírů. Podle délky, na kterou jsou finanční transakce uzavírány, jsou rozlišovány transakce krátkodobé (do 1 roku), střednědobé (1 rok až 4 roky) a dlouhodobé (nad 4 roky).

Podle doby, na kterou jsou transakce uzavírány, jsou rozlišovány dva druhy finančního trhu. Jednak peněžní trh, kde dochází ke krátkodobým finančním transakcím a finanční nástroje jsou likvidnější. Dále pak kapitálový trh, který se zabývá obchody s CP, půjčkami a úvěry s dobou splatnosti delší než 1 rok.

S ohledem na charakter této práce, která je zaměřena na problematiku CP se dále budu zabývat zejména kapitálovým trhem a transakcemi, které na něm probíhají.

1. Členění kapitálových trhů

1. podle typu CP: *a) trh akcií*

b) trh dluhopisů (směnky, obligace)

2. podle vztahu investora a emitenta CP:

a) primární (obchod s novými emisemi CP, jsou na trhu poprvé, např. tzv. IPO¹, kdy podnikatelský subjekt uvádí na trh nové akcie, zde někdy bývá problém se stanovením „správné“ ceny)

b) sekundární (prodej již dříve vydaných CP, které jsou na trhu již déle, motivací pro investory je likvidita a informovanost)

2. Cenné papíry – členění, charakteristika

Cenný papír = listina představující nárok vlastníka vůči výstavci této listiny.

¹ IPO (Initial public offering), tzv. počáteční veřejná nabídka

Existují tyto cenné papíry:

- **věcného práva** – hypotéční zástavní listy, pozemkové dlužní úpisy
- **dispoziční** – konosamenty, (přepravní doklady v námořní přepravě) tj. cenné papíry umožňující příjemci vydání zboží.
- **dluhové cenné papíry** (*debt securitie*) – šeky, směnky, obligace, pokladniční poukázky, vkladové a depozitní certifikáty, vkladní knížky. CP s nimiž je spojeno právo majitele požadovat k určitému datu splacení dlužné částky v nominální hodnotě a vyplacení pevně dohodnutého výnosu (úroku).
- **majetkové** – akcie, podílové listy. CP, které dávají svému majiteli právo spolupodílet se na řízení podniku i na pravidelných výnosech z podnikání tohoto podniku. Majitel CP však nemá právo na vrácení kapitálu investovaného do nákupu CP, chce-li peníze zpět, musí CP prodat (obvykle na burze či v rámci RM – systému)
- **finanční deriváty** – stojí někde na pomezí mezi CP a ostatními finančními nástroji, patří sem forvardy, futures, swapy, opce, jde de facto o kontrakty podobné úvěrům, jejich tržní hodnota závisí na hodnotě podkladového investičního instrumentu.

Podle způsobu převodu vlastnictví rozlišujeme CP:

- **na doručitele (na majitele)** – nejsnadněji převoditelné, vlastníkem je ten, kdo CP předloží
- **na řad** – majitel je vyznačen jménem s doložkou „na řad“, převod práv na jinou osobu se uskutečňuje písemným prohlášením na rubu CP (rubopis=indosament)
- **na jméno** – tzn. oprávněná osoba je uvedena jménem a převod práva se provádí pomocí cesse² (cesse = převod pohledávky věřitelem na jinou osobu)

3. Burza, burzovní obchody, indexy

Burza = forma trhu, obchoduje se s burzovním zbožím, které na burze není přítomno.

Existují burzy:

- **peněžní** – obchoduje se s CP nebo cizí měnou
- **zbožové (komoditní)** – obchoduje se s kovy, ropou, kakaem, bavlnou, obilím...
- **lodního prostoru** – obchoduje se s lodním prostorem

²HARTLOVÁ, Věra a kol. Bankovníctví pro střední školy a veřejnost. 1.vyd. Praha: Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-900-9. Kapitola 5.7, s. 112.

Burzy mají různé organizační formy. V čele burzy obvykle stojí burzovní komora a představenstvo s prezidentem burzy, činnost burzy upravuje burzovní statut.

Na burze se vyskytují:

- **zprostředkovatelé** – makléři, brokeři, uzavírají obchody jménem a na účet klienta
- **burzovní obchodníci** – dealeři, uzavírají obchody na vlastní účet a vlastním jménem
- **úředníci** – uzavírají obchody jménem a na účet firmy, u níž pracují
- **hosté**

Burzovní obchody

- obchody uzavírané na burze

1. podle účelu

- **efektivní** – cílem je skutečně získat zboží nebo CP (minimum všech uzavíraných obchodů)
- **rozdílové (spekulativní)** – cílem je dosáhnout zisku z rozdílu nákupních a prodejních cen nebo minimalizovat riziko ztráty (většina obchodů)

2. podle termínu dodání zboží (CP)

- **promptní** – okamžité, k dodávce nebo převodu CP dochází ihned (nejpozději do 2 dnů) po uzavření obchodu, obvykle se jedná o obchody efektivní.
- **termínované** – k realizaci obchodu dojde v předem dohodnutém termínu, obvykle za 3-18 měsíců od uzavření smlouvy. Obvykle se jedná o obchody rozdílové.

3. podle zajištění

- **bez zajištění** – obchody s neomezeným rizikem
- **zajištěné** – obchody s omezeným rizikem, riziko je omezeno např. rozložením obchodu na několik etap, zajištěním proti kursovému riziku apod.

Indexy

Index³ – poměrné číslo, pomocí něhož se srovnávají shodně vymezené ukazatele z hlediska časového, věcného či místního.

Indexy akciového trhu - ukazatel sloužící k měření výkonnosti určitého trhu nebo fondu. Umožňuje porovnání hodnotových nebo cenových změn mezi různými časovými okamžiky. Index akcií informuje o vývoji a stavu akcií, které jsou v něm obsaženy.

³ Index je číslo, v tomto případě průměr cen, není CP, umožňuje srovnání různých akcií

K výpočtu se používají buď některé vybrané akcie, nebo akcie určitých odvětví, zemí, nebo velké množství různých akcií. Jsou indikátorem vývoje ekonomiky dané země. V ČR se s CP obchoduje na dvou kapitálových trzích – RM systém, Pražská burza

U nás: od 17.7. 2006 **index RM – index RM systému**, jehož bázi tvoří deset titulů. Změny v indexu se provádí na základě rozhodnutí koteční komise RM-S. Od roku 1994 do roku 2006 byl indexem RM systému **index PK 30**, jeho základ tvořilo 30 nejsilnějších titulů

Index PX – cenový index blue chip emisí⁴, 5. 4. 1994⁵ navázal na původní index PX 50 a PX-D, Pražské burzy cenných papírů

Index PX-GLOB – cenový index se širokou bází⁶, zaveden 30. 9. 1994, další index Pražské burzy cenných papírů

Ve světě: např. Dow-Jonesův index průmyslových akcií (New York), NIKKEI 225 – index pro burzu v Tokiu, index Deutscher Aktienindex (DAX) pro frankfurtskou burzu a spousta dalších.

4. Místa obchodování s CP v ČR

RM – systém, česká burza cenných papírů a.s.

Po mnohaleté přestávce byla roku 1993 obnovena činnost Pražské burzy pro obchod s cennými papíry, zároveň ve stejném roce vznikl RM – systém jako mimoburzovní trh s cennými papíry, byl určen zejména drobným a středním investorům. V roce 2008 se RM systém změnil na standardní burzu, transformace proběhla 1. prosince 2008, ke změně názvu společnosti na RM SYSTÉM, česká burza cenných papírů, a.s. došlo 15. prosince 2008.

RM-SYSTÉM, česká burza cenných papírů a.s. je trhem, kde se obchoduje s akciemi českých, i zahraničních společností, jako je např. ČEZ, Telefónica O2, Unipetrol, Erste Bank. On-line se zde obchoduje také s akciemi, které se nevyskytují na Pražské burze, jako jsou ArcelorMittal Ostrava nebo Tatra. Novinkou na burze jsou akcie Intel, Volkswagen, Nokia, Microsoft a další, rovněž nepákové certifikáty.

⁴ Blue chips = akcie nejkvalitnějších společností na daném veřejném trhu

⁵ Viz <http://www.bcpp.cz/dokument.aspx?k=Burzovni-Indexy>

⁶ Index se širokou bází = hodnotu indexu tvoří poměrový výběr nejvíce obchodovaných akcií

Pražská burza cenných papírů a.s.

Burza cenných papírů Praha, a.s. (BCPP) je největším organizátorem trhu s cennými papíry v České republice. Je založena na tzv. členském principu, tj. přístup do burzovního systému a právo obchodovat na burze mají pouze licencovaní obchodníci s cennými papíry (jednotlivci, společnosti i některé obchodní banky), kteří jsou zároveň členy burzy. BCPP je členem Federace evropských burz (FESE), americká komise pro cenné papíry jí udělila statut tzv. „Designated Offshore Market“⁷. Standardnímu zájmu se BCPP těší mezi domácími i mezi zahraničními investory. V červnu 2001 se burza stala přidruženým členem Federace evropských burz (FESE), od května 2004 (vstup do EU) se stala řádným členem této federace a zároveň získala od US SEC⁸ statut „definované zahraniční burzy“ a byla zařazena do seznamu neamerických burz bezpečných pro investory (vysoce prestižní záležitost).

Univyc, a.s.

Akciová společnost UNIVYC, a.s. zaujímá dominantní postavení v oblasti vypořádávání obchodů s cennými papíry na českém kapitálovém trhu. Mimo vypořádávání obchodů s CP nabízí další služby a produkty, pro členy burzy a účastníky Univycu, tak i pro ostatní účastníky trhu. Stoprocentním akcionářem Univycu je BCPP, a.s., od ledna 2006 je Univyc členem Evropské asociace centrálních deponitářů cenných papírů (ECSDA), jejím hlavním cílem je snížit rizika při vypořádávání a clearingů, dále pak zvýšení efektivity registrace a správy CF v Evropě. Společnost Univyc, a.s., vznikla 8. října 1996 transformací z Burzovního registru cenných papírů, s.r.o. (BRCP). BRCP byl založen v dubnu 1993 jako dceřiná společnost burzy a jeho hlavním předmětem činnosti bylo zajištění vypořádávání burzovních obchodů. Univyc převzal činnost BRCP a dále rozšířil rozsah nabízených produktů a služeb.⁹

Střediska cenných papírů

S CP se obchoduje přímo na přepážkách SCP na základě přímé dohody kupujícího a prodávajícího, bez účasti zprostředkovatele (licencovaného obchodníka). SCP registruje akcie a dluhopisy se splatností delší než 1 rok. Pro investory je to nejjednodušší a nejlevnější možnost, jak obchodovat s CP.

⁷ Statut burzovního trhu, který je bezpečný pro americké investory.

⁸ Americká komise pro CP a burzy

⁹ JÍLEK, Josef: Finanční trhy a investování. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2009.

ISBN 978- 80-247-1653-4. Kapitola 1.7.8,

5. Příkazy ke koupi a prodej CP

Základní příkazy

- a) *tržní příkaz (market order)* – příkaz ke koupi nebo prodeji CP za aktuální tržní cenu
- b) *limitní příkaz (limit order)* – příkaz ke koupi nebo prodeji CP, je stanovena limitní cena a obvykle také doba platnosti příkazu (den, týden, měsíc, popř. není časové omezení uvedeno)
- c) *příkaz stop (stop loss order)* – příkaz prodat nebo koupit CP, pokud cena klesne nebo naopak stoupne nad zadanou cenu, provádí se ihned při dosažení limitní ceny, cílem je obvykle minimalizovat případnou ztrátu.

Speciální příkazy

- a) *vše nebo nic (all or none)*- uskuteční se, pokud obchodník dokáže nakoupit nebo prodat celý balík daných CP
- b) *jednodenní (day order)* – platí jeden obchodní den, pak je automaticky zrušen
- c) *splnit nebo zrušit (fill-or-kill)* – okamžitě koupit nebo prodat CP, pokud se to nepodaří, je automaticky zrušen

ZÁVĚR

Tato práce si kladla za cíl základní seznámení s cennými papíry, místy, kde dochází k obchodování s cennými papíry a základními transakcemi, které mohou být s cennými papíry prováděny. Téma nebylo vyčerpáno, protože dané problematice je možné věnovat mnohem více prostoru. Nicméně cíl práce, seznámit se základním průřezem a aktuální situací na kapitálovém trhu splněn byl.

Pro orientaci na kapitálovém trhu je samozřejmě nutné znát detailně všechny finanční nástroje, které zde lze uplatňovat, dále záměry investora (čas na který je ochoten investovat a míru rizika, které je ochoten podstoupit) a způsoby „jak číst“ informace, které jsou nám prostřednictvím aktuálních kurzů CP a vývoje indexů českých burz sdělovány. Pokud tyto vědomosti a znalosti máme, je možné začít opatrně na kapitálovém trhu samostatně investovat.

Přehled použité literatury

HARTLOVÁ, Věra a kol. : Bankovníctví pro střední školy a veřejnost. 1.vyd. Praha: Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-900-9.

ŠIMÁČEK, Milan, MUSÍLEK, Petr a kol.: Průvodce kapitálovým trhem pro střední a vysoké školy. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-883-5.

JÍLEK, Josef: Finanční trhy a investování. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978- 80-247-1653-4.

<http://www.univyc.cz>

<http://www.bcphp.cz>

<http://www.cnb.cz>